

NARRATIVA

Mohamed Xukri, *El temps dels errors*. Edicions Bromera. Alzira, 2001.

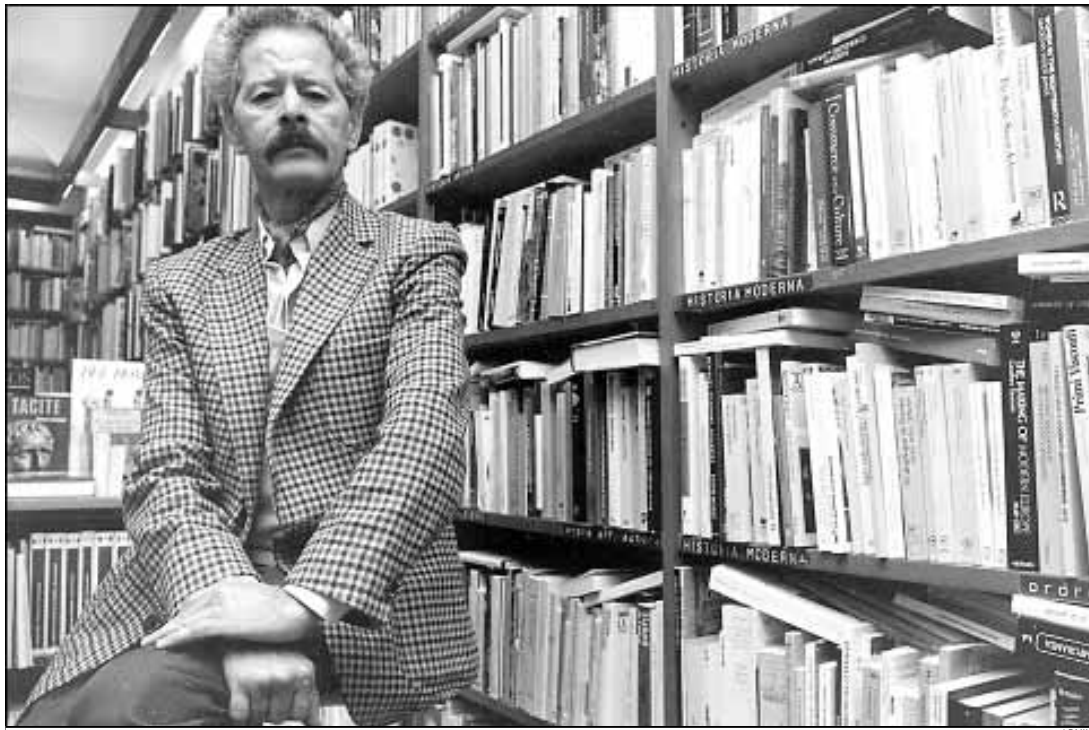
En general, tenim un coneixement escàs i parcial de la literatura que es produeix enllà les fronteres del rovell de l'ou occidental. Amb l'excepció de certs països sud-americans, amb els quals hi ha un flux de publicacions prou constant, la literatura de bona part dels països del món tan sols ens resulta assequible quan ens l'apropa la brisa d'una moda sempre capriciosa: ara a causa d'un Nobel, ara d'un atzar geopolític... Així, de tant en tant, anem sabent d'uns quants autors de l'Índia, de Turquia, de Polònia, d'Algèria... Però el vent –ja se sap– muda aviat de parer. I, sovint, quan deixa de bufar, ens adonem que el botí que ens ha proporcionat no va més enllà d'alguns títols dispersos, sense illació possible ni amb el context ni amb l'obra restant del seu autor, de qui, possiblement, ja mai no tornarem a saber. Per sort, sembla que, ara per ara, no serà el cas de Mohamed Xukri.

APRENTATGE

El temps dels errors és la segona de les novel·les d'aquest autor marroquí que ha publicat (traduïda de l'àrab) l'editorial Bromera. Si la primera, *El pa de cada dia*, narrava amb gran duresa i en clau autobiogràfica la infantesa de l'autor, *El temps dels errors* és el relat de l'aprenentatge, des de la base més primària, de l'ofici d'escriptor. A les dues, ben aviat se sumaran una tercera: *Retrats*, un relat so-

L'home que no sabia escriure

VICENT USÓ

El narrador marroquí Mohamed Xukri ha publicat 'El temps dels errors'

bre la gent de Tànger amb què Xukri ha anat travant coneixença al llarg de la seua vida.

El temps dels errors comença quan un Mohamed Xukri analfabet baixa de l'autobús a Larraix, on ha acudit amb l'esperança de ser admès a l'escola. Té vint anys, aleshores, i un ferm propòsit que resumeix el sentit

del llibre: aprendre. Aprendre perquè únicament així –pensa– podrà esquivar el destí que li ha estat assignat. Si fracassa, escriu Xukri, haurà de tornar a Tànger “per convertir-me en el millor lladre, el més gran dels delinqüents i el criminal més perillós”. De manera que *El temps dels errors* és també un vi-

atge iniciàtic que, no sense esforços, conduirà el seu autor des de la foscor de l'analfabetisme a la docència, primer, i, finalment, a la creació literària.

Un itinerari que transcorre entre pipades de kif, llibres, borratxeres, sexe, fam, nits al ras i misèria: el paisatge d'un Marroc acabat d'abandonar

pels colonitzadors espanyols, on conviuen, en una barreja confusa, la plaça de Benito Pérez Galdós i el barri de Benixarqui, els exiliats antifranquistes i els supervivents de l'administració colonial, les converses sobre tauromàquia i les disputes religioses, el vi i l'Alcorà.

Amb tot, no és una pretensió de documentalista que mou Xukri: no hi ha descripcions de la situació política ni afanys de denunciar la injustícia social. Simplement, amb un estil que barreja recursos procedents del reportatge, del dietari i de la novel·la, Xukri va donant-nos notícia de la gent amb què topa en el seu viatge (lladregots, prostitutes, escriptors, veïnes, borratxos, emigrats, dones repudiades, estudiants...) i dels llocs que transita (escoles, prostíbuls, carrers on campa la misèria, cafès, presons, llits acabats de desfer...). Però mai no es permet una valoració, una opinió. Amb un llenguatge summament auster i esmolat, Xukri estructura una narració que és la suma de fragments dispersos: evocacions, aventures, descripcions. Però sempre des de la distància del reporter, que mira i pren nota, sense implicar-se. No li cal tampoc, ja que la realitat nua, quan és tan punyent, resulta sempre més esfereïdora que la denúncia més elaborada. És precisament a causa d'aquesta distància on vol situar-se Xukri que el relat, de bon principi, pot semblar fred. Però, a poc a poc, com un licor suau, l'estil despulat i poètic de Xukri va calant l'ànima del lector, amarant-lo amb l'eficient melositat dels seus mots precisos, seduïnt-lo com únicament sedueix la millor literatura. Esperem, doncs, seguir tenint-ne notícia.

NARRATIVA

Étienne de La Boétie, *La servitud voluntària*. Michel de Montaigne, *Carta sobre la mort de La Boétie i l'amistat*. Traducció i estudi preliminar de Jordi Bayod. Quaderns Crema. Barcelona, 2001.

Étienne de La Boétie és, per dir-ho una mica així a la valenta, el James Dean de l'humanisme. La mort prematura i el poc que se sap de la seva vida, tot i l'espai i els elogis que Michel de Montaigne li va dedicar als *Assaigs*, han conservat intacte l'aureòla de rebel justicier amb què va passar a la posteritat, gràcies, eminentment, al text abrandat i lluminós titulat *La servitud voluntària*. Aquest text, que sembla que va escriure –almenys la primera redacció– abans dels 18 anys, ha inspirat tota mena de discursos antisistema des que els calvinistes francesos el van publicar en una edició pirata, sense el nom de l'autor i amb un altre títol –*Le Réveille matin des François*–, el 1574.

En aquella època, França estava dividida pel cisme religiós,

Montaigne i La Boétie

ENRIC VILA

i La Boétie, membre del parlament als 23 anys i, segons Montaigne, home d'ordre, sembla que ni creia en la convivència de cultes, ni els protestants li feien gaire gràcia. De fet, la imatge que en dona Montaigne, molt puritana, potser exagerada per preservar el seu record d'apropiacions indegudes, és la d'un estoic severíssim més que no pas la d'un subversiu. A La Boétie, com Montaigne, cal inscriure'l dins l'antiga tradició dels escèptics, idealistes de cor, però prudents de paraula. Té la seva gràcia, doncs, que una relliscada de joventut l'hagi fet passar a la història com una mena d'anarquista *avant la lettre*, un pensador, segons com, de culte, que avui només ens consola als qui tenim complex de fer de gota d'aigua dins unes societats que volen aparentar aspecte de basa d'oli.

La servitud voluntària és, juntament amb *Utopia*, de Thomas Moro, i *El príncep*, de Ma-

quiavel, un dels textos inaugurals del pensament polític modern. Tots tres reflexionen sobre el poder desplaçant la religió del centre del debat i carregant la responsabilitat del bé i el mal sobre les espatlles de l'individu. El que diferencia La Boétie de Moro i de Maquiavel és el seu extraordinari pessimisme, un sentiment que no és gens contradictori amb el vitalisme ni amb la joventut. Sigui dit de passada que cal molta energia per mirar les coses de cara i veure-les clares. Moro construeix la seva *Utopia* posant la moral per davant de la política; Maquiavel fa justament al contrari; i La Boétie analitza el poder i no es molesta a proposar un model ideal: per ell no hi ha sortida col·lectiva, la moral és incompatible amb la política, i la llibertat només és possible en l'àmbit de la privacitat individual o del jardí de l'amistat.

El títol del llibre, que fa re-

ferència a un insult que els demòcrates radicals de l'Atenes del segle V aC utilitzaven contra els ciutadans més submisos, ja dona una pista de l'argument principal que sustenta les tesis de La Boétie. No són els governants els qui tiranitzen el poble –un de sol, argumenta, mai podria contra molts– sinó que és el poble que es deixa tiranitzar. Tan sols una minoria, que vaga entre la multitud buscant-se per tal d'agrupar-se, té prou sensibilitat per veure-hi més enllà de les convencions socials i del costum, i és capaç, per dir-ho amb un joc de paraules, d'alliberar-se del jou de la cultura a través de la cultura, és a dir a còpia de conrear el coneixement.

EDICIÓ EXCEL·LENT

La traducció i l'estudi de Jordi Bayod, presentada conjuntament amb dos textos de Montaigne (*La carta sobre la mort de La Boétie i l'amistat*)

són excel·lents. La contínua confrontació que, servint-se les notes a peu de pàgina, Bayod fa del pensament de La Boétie i de Montaigne no només il·lustra els punts de coincidència i discrepància entre tots dos, sinó que també esbossa l'evolució del segon, creant un miratge de la que hauria pogut ser la maduresa del primer si hagués viscut més anys. A Bayod, que ha confegit una traducció magnífica –que algun catalanista li subvencioni la traducció de les obres completes de Montaigne; això sí que seria fer país!–, només podem criticar-li que la densitat i la minuciositat de l'estudi hagin espessit un pèl massa el seu estudi preliminar.

Potser hauria valgut la pena publicar un volum més extens en comptes de voler resoldre tanta matèria amb 188 pàgines. Al capdavall, encara que la tradició humanista reculi davant un esoterisme de tint orientalista que cada dia captiva més insatisfets mandrosos, el text de La Boétie connecta amb un debat sobre la socialització, plenament vigent, que ens remet a Freud, Nietzsche, Foucault i tot el seguit de pensadors de la sospita.